

מתאוה לתפילתן: איך מקבלים חשק להתפלל?

יהודי התפלל שמונה עשרה ולפתע הוציא קופסת סיגריות מהכיס ונופף בה באוויר. המתפללים סביבו התפלאו: האם זו סגולה חדשה לעורר רחמי שמים?!

הוא היה נבוך להסביר: התפללתי והמחשבות שלי החלו לשוטט בעולם. נזכרתי שהערב אני יוצא לטיסת עסקים ארוכה והגעתי לשדה התעופה לעשות צ'ק אין. הדיילת שאלה אם אני יושב במעשנים ופתאום נזכרתי שאני באמצע שמונה עשרה ולא יכול לענות. אז הוצאתי את הקופסה להראות לה...'

זאת בדיחה עצובה, אבל המציאות היא שאף אדם בעולם אינו מקיים את מצוות התפילה כראוי. עד כמה שמדובר ביסוד החיים היהודיים אשר כרוך במאמץ להגיע לבית הכנסת שלוש פעמים ביום, התפילה עצמה מתפספסת ורוב בני האדם 'טסים' בלי להרגיש בכלל שטסתם...'

כך מעידה הגמרא עצמה ומביאה לזה ראייה שלא תאמן:

1. בבא בתרא קסד, ב: שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום: הרהור עבירה, ועיון תפלה, ולשון הרע – **תוספות:** שאין שום אדם יכול לכונן בתפלתו היטב, והכי אמר בירושלמי: אמר ר' מתניה אני מחזיק טובה לראשי שכשאני מגיע לתפילת מודים הוא כורע מעצמו [שאני עסוק במחשבות אחרות]¹.

למה קשה להתפלל? הקושי הגדול נובע בראש ובראשונה מכך שאנחנו דור לא מרוכז שמדבר בסמיילים... אבל בנוסף ובעיקר בגלל שזה לא מעניין. בואו נודה שהתפילה ארוכה, כתובה בשפה פיוטית גבוהה ובעיקר היא חוזרת על עצמה שלוש פעמים ביום וזה הופך אותה למשעממת.

הנה סיפור: כמה מחנכים נכנסו לאדמו"ר מסוים בבני ברק וביקשו עצה איך לעורר את התלמידים להתפלל בהתלהבות? האדמו"ר חשב רגע ואמר שזאת בעיה קשה ואין לו פתרון בשבילה, אבל במקום זה הוא רוצה לדבר איתם על התפילה שלהם, של המחנכים. "תגידו, איזו תפילה אתם יותר אוהבים? של יום ראשון או יום שני?". כמובן, יום ראשון כי היא קצרה ללא התחנוך הארוך. "ואיך אתם מגיבים", המשיך האדמו"ר, "אם באמצע התפילה ביום ראשון נכנס חתן או אבי הבן לפני הברית?". כמובן, בשמחה גדולה, נפטרנו מהתחנוך.

"אז מה אתם רוצים? אמר האדמו"ר, זה לא התלמידים שלא אוהבים להתפלל, אתם לא אוהבים...".

והשאלה גדולה: למה באמת מתפללים כל כך הרבה? לשם מה מטרידים את הקב"ה שלוש פעמים ביום בתפילה ארוכה עם ריבוי מזמורים ופרקים? האם לא מספיק לבקש פעם בשבוע גשם, בריאות ופרנסה?! כמה פעמים אדם הולך לכספומט להוציא כסף? פעם ביומיים?! פעם בשבוע?! אז אפשר גם לפנות אל הקב"ה פעם ביום או בשבוע בבקשה למה שאנו זקוקים?

למה הדבר דומה: תחשבו על ילד שקם בבוקר ומבקש מאבא שלו טאבלט. כדרכם של אבות, האבא אומר שהוא יחשוב על זה. בצהריים בשיא הלחץ בעבודה, האבא מקבל טלפון מהבן שלו: "קנית לי את הטאבלט?". "איזה טאבלט", האבא בכלל לא זוכר על מה מדובר. ואז בערב כשהוא נכנס הביתה, הילד נצמד אליו פעם שלישית ומכריז שהוא לא הולך לישון בלי הטאבלט... הילד הזה לא יקבל טאבלט, הוא יקבל צעקה: "נודניק, תן לי לחיות...".

¹ פעם הופיע במז'יבוז' יהודי תלמיד חכם ודיברו עליו שהוא צדיק וקדוש. תלמידי הבעש"ט ראו שהוא ידען ובקי ורצו לבחון האם הוא אדם נעלה? הם שאלו את הבעש"ט כיצד לבחון זאת. ענה להם: "תבקשו ממנו עצה כיצד להיפטר מהמחשבות הזרות בעת התפילה ואם יעניק לכם עצה כזו – דעו שהוא רמאי!". שכן מלחמת התפילה היא המלחמה של החיים ואין קיצורי דרך להצליח בה בקלות.

זאת שאלה גדולה משום שבאמת מהתורה מספיק להתפלל **פעם אחת ביום וגם זה בנוסח אישי שיוצא בטבעיות**. מספיק לומר כתפילתו של הרשלה: 'רבונו של עולם, תברך את האישה ואת העז...'². רק החל מימי עזרא הסופר תיקנו חכמים נוסח תפילה מסודר וארוך.

רמב"ם הלכות תפילה א: אין מניין התפלות מן התורה ואין נוסח התפלה מן התורה ... חיוב מצוה זו שיהא ... מגיד שבחו של הקב"ה ואחר כך שואל צרכיו ... אם היה רגיל מרבה בתחנה ובקשה ואם היה ערל שפתים מדבר כפי יכולתו, וכיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע התערבו בפרס ויון ... והייתה שפת כל אחד מעורבת מלשונות הרבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צרכו בלשון אחת אלא בשיבוש ... וכיון שראה עזרא ובית דינו כך עמדו ותקנו שמנה עשרה ברכות על הסדר

והנה השאלה המתבקשת: בשביל מה כל האריכות מדי יום?

ליקוטי תורה במדבר לב,ד: ומדאורייתא אין צריך כי אם קריאת שמע ומעט תפלה כמו במקדש ראשון שלא התפללו יותר ... [ולמה] תקנו התפלה וברכותיה שכולה שבחי אלוקים פעמים הרבה?

ב. אנו רוצים לחקור את סוד מצוות התפילה באמצעות תמיהה מסתורית וכואבת עד השמים שמלווה את כל ספר בראשית: **האימהות סובלות**. האימהות הקדושות של עם ישראל – אלו שעמדו במעלה רוחנית יותר גבוהה מהאבות – הצטערו בכאב הגדול ביותר שקיים: עקרות, העקרות היא כאב נורא משום שאף פעם לא מתרגלים אליה. זה עינוי שמתעורר בכל יום מחדש. בכל פעם שרואים ילד צוחק, תינוק רץ בגינה, חוגג בר מצווה ומתחתן – כאב העקרות מתעורר מחדש. רחל אומרת זאת בצורה חדה: "הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי" והגמרא מסיקה כי עקר חשוב כמת.

וכאן מגלים דבר מבהיל: האימהות של עם ישראל היו עקרות ולא הצליחו להרות לפני שהיו כמעט נואשות. הדבר המדהים הוא שזה קרה רק להן. זה לא שבעולם הקדום הייתה בעיית עקרות. עד שהגיעה שרה לעולם – ומדובר על יותר מאלפיים שנה מאז הבריאה - לא מצאנו אישה עקרה אחת. כל הנשים המוזכרות בתורה ילדו בדרך הטבע. הראשונה שאינה מצליחה להרות עד גיל 90 היא שרה. אחר כך רבקה אינה מצליחה להרות, ופרשת השבוע מספרת על רחל שבמשך שבע שנים אינה מצליחה ללדת. והאמת היא שגם לאה הייתה עקרה, כמו שכתוב: "וירא ה' כי שנאה לאה ויפתח את רחמה" וזה אומר שהיא נזקקה לנס פתיחת הרחם.

המצב הזה תמוה עוד יותר לאור העובדה שהאימהות לא היו ובת וכך לא עברה בעיה תורשתית במשפחה. מה גם שבמשפחה שלהן כולן ילדו ילדים: מלכה ילדה, בתואל ילד, לבן ילד ורק בחלקן של האימהות נפל מזל רע. ואי אפשר שלא לתמוה למה צדיק ורע לו?

2. פסיקתא כ: שבע עקרות הן: שרה, רבקה, רחל, לאה, אשת מנוח, חנה וירושלים [עקרה בגלות]

ישנו תירוץ מבריק שמוצא בספר "טללי אורות" (הרב ישכר דב רובין ז"ל) בשם המגיד מדובנא:

טללי אורות רסז בשם המגיד מדובנא: רצה הקב"ה כי בני ישראל יהיו מיוחסים רק אחרי האבות והאימהות הקדושים ולא אחרי אבותיהם הרשעים של אבותינו. משום כך, כל מי שהיה בן רשע, עשה אותו הקב"ה עקר ובכך נפסק ממנו כוח התולדה שקיבל מאביו ואחר כך העניק לו הקב"ה כוח מחדש מכוח הנס. ונמצא שלא מכוח אביו ואימו הוליד, שהרי לא קיבל מהם מעולם כוח זה³.

ואולם הגמרא והמדרשים הולכים בכיוון אחר ועונים תירוץ יסודי ביותר – ותמוה ביותר:

² הרשלה"ה בא לבית הכנסת אחרון ויצא ראשון. הרבי קרא לו ושאל: איך זה שאני תלמיד חכם ולוקח לי זמן לומר את כל התפילה ואילו אתה מסיים ברגע?". – "פשוט", ענה הרשלה"ה, "לרבי יש כל כך הרבה על מה לבקש, יש לו חסידים ובית גדול ומרכבה מפוארת עם שישה סוסים, אז יש לו לבקש על הבית והמשפחה והחסידים והכרכרה והסוסים", אבל אני עני מרוד והתפילה שלי קצרה: "רבונו של עולם, תברך את האישה ואת העז...".
³ בסגנון חסידי: עם ישראל צריך להיוולד בנס וכך להיות **בעצם מציאותו שייך לקב"ה**, כפי שהארכנו בעבר בהבדל בין ישמעאל ליצחק.

יבמות סד, א: מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקב"ה מתאווה לתפלתן של צדיקים.
תנחומא תולדות ט: אמר הקב"ה: עשירות הן, נאות הן, אם אני נותן להם בנים אינן מתפללות לפני.

זאת פרשנות מדהימה לתופעת הסבל: אדם סובל כי הוא לא ביקש ישועה. אדם מתענה כי הוא לא התפלל לפני הקב"ה והסבל הוא דרכו של הקב"ה לקרוא לנו אליו. במילים אחרות: זה לא שמתפללים כדי לבקש צרכים, אלא להיפך: מבקשים צרכים כי ה' רוצה שנדבר אתו, שנתפלל אליו.

ועד כמה שדברי הגמרא נשמעים מחודשים, הם מפורשים בתורה: הסדר אצל כל אחד מהאבות והאימהות הוא שהם לא נושעים עד שהם מתפללים. מה שמשנה את הגורל שלהם הוא הפנייה לה': אברהם ושרה נושעו לאחר שאברהם אמר 'מה תתן לי ואנכי הולך ערירי'. אצל יצחק כתוב: "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא". וכן רחל לא נפקדה עד שאמרה "הבה לי בנים כי מתה אנוכי".

וכמובן, התפישה הזו צריכה עיון רב: א. מה הקב"ה צריך שנפנה אליו והרי יש לו הכל? ב. והוא העיקר: איפה הצדק? למה התפילה היא תנאי לקבלת שפע? ממה נפשך: אם מגיע לה לקבל שפע – היא צריכה לקבל בלי תפילה? ואם לא מגיע – מה יעזור שתתפלל?⁴ נחשוב על בוס שמתנה את קבלת המשכורת בכך שהעובד יבוא לבקש ממנו מדי חודש את הכסף – זה לא הוגן.⁵

מדובר בנושא חשוב ביותר, משום שהוא נוגע לכל אחד ואחת מאתנו. מפורש בתורה ששום אדם אינו מקבל שפע מלמעלה עד שהוא מבקש. גם השפע שהוקצב לו בראש השנה, אינו מגיע אליו עד שהוא מתפלל עליו. התפילה דומה לאדם שקיבל כסף מחבר בחוץ לארץ, אבל לא הלך לבנק למשוך את הכסף או לא פושט ידו כדי לקבל ממי שרוצה לתת לו. וכך השפע יורד מלמעלה, אבל הוא לא מגיע לאדם בפועל עד שהאדם מושך אותו על ידי תפילה.

כמה ראיות לכך: בתחילת בראשית נאמר שבגמר מלאכת הבריאה לא ירד גשם על הארץ, משום ש"אדם אין לעבוד את האדמה". מסביר רש"י כי עדיין לא נברא האדם שביקש על הגשם. מכאן שאפילו האדמה שהייתה זקוקה לגשם, לא קיבלה אותו בלי שביקשו עליו.

עוד ראיה: בימי אליהו הנביא, הארץ הייתה מוצפת בעבודה זרה לבעל. איזבל, המלכה, אשת אחאב, באה מצידון והביאה משם את עבודת האלילים וציוותה את העם לעבוד אותם. פעם פגש אחאב את אליהו הנביא והתריס בפניו שבפרשת והיה אם שמוע נאמר "וסרתם ועבדתם אלוקים אחרים וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים" והנה אני הצפתי את הארץ בעבודה זרה והשמים ממטירים גשם. אליהו התרגז והכריז שיותר לא יירד גשם.

שלוש שנים הייתה בצורה נוראה ולא נשאר פירור לאכול. אליהו עצמו היה רעב עד שהלך לבקש לחם מהאישה הצרפית. באותם ימים התגלה אליו ה' וציווהו ללכת לאחאב ולהוכיח אותו וה' הוסיף "ואתנה מטר על פני האדמה". היינו שהחליט לרחם על הבריות ולסיים את הבצורת. אליהו הלך לאחאב והזמין אותו למעמד ההתערבות הגדולה על הר הכרמל, ואחרי שהוכיח את צדקת ה' ועליבות הבעל, נאמר: "ואליהו עלה על ראש הכרמל ויגהר ארצה וישם ראשו בין ברכיו". היינו שהתפלל לגשם. וכאן עולה שאלה פשוטה: למה להתפלל? הרי ה' אמר שירד גשם? מכאן שאין שפע בלי בקשה.

הנצי"ב מוולוז'ין הרחב דבר במדבר כג: אפילו בזמן שהקב"ה רוצה להשפיע טובה בבירור ואין השעה צריכה לעורר רחמי שמים, מכל מקום כך רצונו יתברך שיתפללו מקודם. וראיה ברורה לזה מתפילת אליהו על הגשמים, שלאחר שהקב"ה הקדים הבטחתו לאליהו ואמר "לך הראה אל אחאב

⁴ למשל הסיפור הידוע על חזקיהו המלך (ברכות י) שהיה אמור למות משום שלא עסק בהבאת ילדים לעולם, אבל לאחר שהתפלל קיבל עוד 15 שנים. והשאלה היא כיצד התפילה כיפרה על החטא?
⁵ הקשר בין התפילה לעקרות מיישב שאלה קשה: התורה מספרת על דו-שיח מזעזע בחריפותו בין יעקב ורחל. לאה ילדה ארבעה ילדים ורחל נותרה עקרה. במר ייאווה נגישה ליעקב וביקשה שיתפלל עליה, אבל בעלה עונה לה: "התחת אלוקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן?". המילה הנוראה היא "ממך". זאת בעיה שלך. לי כבר יש ילדים!. והזעקה עולה: האם ככה עונים לאישה עלובת-נפש? וכי הכאב הנוראה הוא לא הכאב שלו? וכך במדרש רבה לז: "כך עונים את המעיקות? חייך שבניך [בני לאה] עתידים לעמוד לפני בנה [יוסף]".
אומר הרמב"ן רעיון חד: "והנה הצדקת בראותה שלא תוכל לסמוך על תפילת יעקב - שבה להתפלל על עצמה אל שומע צעקה וזהו ישמע אליה אלוקים". יעקב תופש את שורש הבעיה. הוא יודע שרחל סומכת עליו ולא מתפללת. אבל הקב"ה מתאווה לשמוע את הקול שלה. הוא מתאווה לשמוע קולה של אימא ולכן יעקב מייסר אותה כדי לעורר אותה לקחת אחריות על חייה.

ואתנה מטר על פני האדמה", והלך והוריד אש מן השמים וקידש שם שמים ברבים, ואחרי כל זה הוצרך לעלות אל ההר להתפלל על הגשמים שכך היא המידה שכדי להוריד את זה צריכים תפילה.

בהערה⁶ הובא סיפור נפלא בעניין.

וכאן עולה כאמור השאלה מה בדיוק היעד של התפילה? ולמה היא תנאי לקבלת שפע?

ספר העקרים ד, יח: מה שגרם לאנשים לפקפק בתועלת התפילה ... וזה שהם אומרים שלא יימלט הדבר מחלוקה: או שנגזר מה' טוב מסוים על אדם או שלא נגזר, אם נגזר - אין צורך בתפילה ואם לא נגזר - איך תועיל התפילה לשנות רצון ה'?" לגזור עליו טוב לאחר שלא נגזר!?

עלינו לעלות רמה ולהיכנס אל המשמעות החסידית של התפילה, מודבר בנושא שהוא מיסודי היסודות של הגישה החסידית ואכן אין תחום מתאים יותר לפתוח בו את חודש כסלו, החודש בו קיבלה החסידות את הגושפנקא האלוקית לפעול בכל העוצמה.

ג. לפני שניכנס לעניין, הערה חיונית אחת לגבי התפילה: אנשים רבים הם 'מאוכזבי תפילה', הם ביקשו, התחננו ולא נענו. והשאלה היא למה התפילות שלנו (לפעמים) לא נענות?

[להעיר שלעיל הובאו דברי הגמרא ש"אין אדם ניצול בכל יום מעיון תפילה", והרשב"ם שם מפרש כי אדם לא ניצול בכל יום מהרהור אכזבה מהתפילה. משום שהאדם בטוח אחרי התפילה שיעשה הקב"ה כל בקשותיו ולא תמיד זה עובד. והשאלה, אם כן, היא איך מתעודדים מתפילה שלא עובדת?]

ההסבר הפשוט הוא שהקב"ה נותן לאדם את מה שהוא צריך ולא את מה שהוא רוצה. הרבה פעמים מבקשים את מה שנדמה שטוב לנו, אבל הקב"ה שרואה מקצה העולם ועד קצהו רואה את הדברים אחרת ועושה את מה שבאמת טוב לנו. עוד הסבר מובא בספרים שלכל חסד, ישנו מספר תפילות מסוים שנדרש כדי לפעול אותו ולכן צריך להתפלל שוב ושוב עד שהדברים פועלים את פעולתם.

ואולם ישנו רעיון נוסף וחשוב: האמת היא שכל תפילה פועלת. הקב"ה גונז כל דמעה תחת כיסא הכבוד והיא מותירה רושם. וגם אם איננה פועלת כרגע, אבל היא מחוללת שינוי בטווח הארוך. ראיתי דוגמה יפה לזה: לפני הפיכת סדום ה' אומר: "המכסה אני מאברהם את אשר אני עושה?! ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום!". הרי אברהם יהפוך להיות אבי העם היהודי וכיצד אכסה ממנו את הפיכת סדום? אולם המשך הדברים תמוה ביותר: ה' מספר לאברהם את מה שעומד לקרות ואברהם מתחנן לרחמי ה', ובתגובה ה' דוחה את כל דבריו.

אז מה הועילה תפילה אברהם? ולמה ה' סיפר לו מלכתחילה על הפיכת סדום? התשובה היא שתפילתו של אברהם פעלה בוודאי גדולות ונצורות – אבל לא מיד. הגמרא אומרת שבזכות שאמר אברהם שם "ואנוכי עפר ואפר" זכו בניו ל"אפר סוטה" שמביאה שלום בית בין בני הזוג. וזה עומק

⁶ סיפור: הצדיק רבי מרדכי מצ'רנוביל, מראשוני אדמור"י החסידות, נהג להסתובב בין העיירות ולערוך 'שולחן' עם חסידיו. במשך הזמן נוצר דפוס קבוע בו התארח בשבתות קבועות בעיירות קבועות אצל חסיד עשיר קבוע. מעשה בחסיד שאצלו נהג הרבי להתארח בשבת מסוימת והוא החל להתכונן לקראת הגעת הרבי. באמצע השבוע שקודם לכן הופיע הגבאי בביתו והודיע כי הרבי דורש סכום עצום של 10,000 זהובים בשכר ההתארחות אצלו. החסיד נדהם, סכום כזה לא היה קיים בעולם המושגים שלו. ביום שישי הופיעה השיירה המלכותית והרבי ביקש למסור לו שאין בידו רשות לבוא ולראות את פניו. השבת הפכה עבורו לאבל. הרבי נמצא במרחק קצר והוא מנוע מלחלות את פניו. ולמרות שהיה איש צנוע, הוא הרים את העיניים וזעק לראשונה בחייו: אנה ה', עשה שאזכה בפרס הגדול בפיס.

חלפו כמה ימים ואותו חסיד יצא מהעיר לרגל מסחרו. בלילה עברה פלוגת חיילים בעיר והם התפזרו בין בתי התושבים לשנת לילה. כיון שביתו של החסיד היה הגדול בעיירה, המפקד ואנשי השלישות ישנו בביתו. בבוקר הם עזבו את העיר ולאחר שהתרחקו, המשרתת גילתה כי הם שכחו בביתם את הכספת של היחידה. אחרי שבועיים שב בעל הבית לעיר והיא סיפרה מה שקרה. הוא לקח את הכסף, נסע לטשערנוביל והניח את הקופה על השולחן. "הנה הכסף שהרבי תבע לקבל".

הרבי החזיר לו את הכסף ואמר: הכסף הזה שלך, אין לי צורך בו. הסיפור הוא פשוט: ראיתי משמים כי הנך אמור לזכות בהצלחה כלכלית אבל הייתה בעיה אחת: אתה אף פעם לא מבקש ברכה כלכלית ומי שלא מבקש לא מקבל. נאלצתי להסיר את פני ממך כדי לגרום לך להתפלל ולקבל.

דברי התורה שם: "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום", כלומר, אף שהתפילה לא תעמוד לאנשי סדום, אך היא כן תעמוד "לגוי גדול ועצום", לבניו אחריו בכל הדורות.

בהערה⁷ הובאה דוגמה לתפילה כזו שהועילה לאחר זמן (וכדאי לספר אותה לעודד לבבות שבורים).

ד. היעד המהותי של התפילה הוא חמש מילים מהגמרא (ברכות כח): "דע לפני מי אתה עומד". התפילה נועדה לטעת בנו את ההרגשה שהקב"ה קרוב, שהוא כאן, זמין, ישיר ומנהל את החיים שלנו. התפילה נועדה להפוך את הראש ולעורר אותנו לשים לב למה שהחיים משכיחים מאתנו.

אנחנו חיים בתוך אשליה, בתוך תעתוע. מצד אחד יש סדר בבריאה, יש מנהל לכל הג'ונגל, מי שיעצור ויפתח את העיניים – יגלה כל כך הרבה השגחה עליונה שמנהלת לו את החיים, אבל מצד שני, אנחנו לא זוכרים את זה. האדם חי בתוך דמיון והרגשה של הפקרות, של מציאות בעולם אכזרי שהחזק שורד. וזאת המטרה של התפילה: לעמוד לפני ה'. להתרומם אל מציאות אמיתית בה אין עוד מלבדו.

אם התורה נועדה ללמוד את ה', התפילה נועדה לפגוש אותו. להרים טלפון לשמים ולומר: 'הקב"ה, יש לי כמה דברים לספר לך, אני רוצה לשתף אותך בחיים שלי'. וזה לא רעיון חסידי, זאת המשמעות ההלכתית הפשוטה והמחייבת ביותר של התפילה. הנה דברי השולחן ערוך:

3. שולחן ערוך סימן צח: המתפלל צריך שיכוון בליבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו - ויחשוב כאלו שכינה כנגדו! ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתישאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו ויחשוב כי אילו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוון בהם יפה לבל יכשל וקל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות.

קעת אפשר לקבל מושג חדש על חיוב בקשת הצרכים בתפילה: זה לא שה' רצה שנבקש ממנו צרכים, ה' רצה שנרגיש קרובים אליו והדרך הכי טובה לעורר אותנו לשים לב לנוכחות שלו היא באמצעות בקשת צרכים. משום שכשאדם מבקש מה שבאמת חסר לו – הוא מתעורר בקשר קרוב. כך שזה לא שמתפללים כדי לבקש צרכים, אלא להפך: מבקשים צרכים כדי להתפלל.

הרבי מליובאוויטש מוצא את התפיסה הזו בעצם המילה "תפילה". המונח "תפילה" הוא ייחודי לשפה היהודית. באנגלית אומרים "prayer", בקשה, כמו (להבדיל) 'שבת בקשות' המקובלת אצל הציבור הספרדי, ומה משמעות המילה "תפילה"? אלא מונחת כאן משמעות עמוקה: המשנה אומרת: "התופל כלי חרס" והכוונה היא לאמן שמחבר שכבת טיט על החרס וכך תפילה פירושה חיבור, זה זמן בו פורץ האדם את מסגרת הנפרדות ומתחבר אל המציאות העליונה, אביו שבשמים.

ליקוטי שיחות ב/112: אין אומרים 'בקשה' אלא 'תפילה' ויש בין המושגים הבדל מהותי: 'תפילה' היא כמו שאמרה רחל "נפתולי אלקים נפתלתי" [וברש"י: מלשון חוטים ופתילים שנמשכו ביני ובין אחותי, וכך התפילה היא 'פתילה' שנמשכת מהאדם עד ה', וכן נאמר במשנה כלים פ"ג: 'הטופל כלי חרס']

⁷ סיפור – כוח התפילה לאורך זמן: הגברת הני קרניאל היא מחנכת וותיקה מכפר חב"ד. פעם קיבלה משרה חינוכית מאתגרת: במושב תקומה על יד נתיבות הוקמה מסגרת חינוכית בעבור תלמידות מרקע חברתי קשה, שגדלו בסביבה עבריינית ומקצתן התנסו בעצמן במעשי פשע. הגברת קרניאל התוודעה לסיפורי חיים מזעזעים ולבנות בוגרות שלא יודעות קרוא וכתוב. היא נתנה את כל הלב לכל אחת וייחלה שהאהבה תנצח. השנה הסתיימה בהצלחה ורוב הבנות התקדמו למסגרת חינוכית רגילה, חוץ מתלמידה אחת: היא גדלה לאימא יהודייה וגבר ערבי והוא לא היה מוכן לשמוע על חינוך דתי. גברת קרניאל העזה ונסעה אליהם הביתה, אבל האיש צרח עליה שהוא יודע איפה היא גרה ואם עוד פעם ישמע את שמה – הוא יפגע בחייה.

בצר לה כתבה מכתב לרבי מליובאוויטש ושאלה מה ביכולתה לעשות בעבור אותה נערה? הרבי ענה: לומר מדי יום את פרק התהלים המתאים לגיל שלה. במשך 14 שנים, יום אחרי יום, קראה הגברת קרניאל את פרק התהלים של אותה תלמידה. היא לא ידעה איפה היא ומה קורה איתה, אבל לרגע אחד לא הפסיקה להתפלל עבורה. היא הייתה בטוחה שהתפילה עבורה היא "משימה לכל החיים".

יום אחד הזמן בעלה, הרב עמוס קרניאל, להנחות כינוס ילדים בבית חב"ד בזיכרון יעקב ולפתע התפרצה לבמה אישה מלווה בילדה כבת עשר ואמרה "אני מוכרחה לדבר איתך, אני מחפשת את אשתך זמן רב". זו הייתה אותה נערה ממושב תקומה. היא סיפרה כי היא התחנתה בעצמה עם בחור ערבי משטחי יש"ע וילדה ממנו את הילדה, אבל יום אחד נזכרה בדמות של אותה מורה ולאט לאט פיתחה את דרכה לשוב הביתה.

שהוא מחבר שכבת עפר אל הכלי]. שכן לכל יהודי יש נשמה הקשורה עם הקב"ה, אך הנשמה מוכרחת להתקשר עם ענינים גופניים כמו אכילה, שתייה וכיוצא בזה ובאותו זמן נחלשת התקשרותה עם הקב"ה. ולכן נקבעו זמנים מיוחדים לתפילה כדי **לחדש ולחזק את הקשר עם הקב"ה**.

כעת אפשר להבין את השאלות בהן פתחנו: א. למה התפילה ארוכה כיום ואילו לפני עזרא הסופר הייתה קצרה כרצון איש ואיש? אדמו"ר הזקן עונה רעיון נפלא: כי צריך לעבור תהליך מחיי החומר הנחותים עד שעומדים לפני המלך. בעבר עמדו אנשים במדרגה רוחנית גבוהה, הרי ראינו שאפילו התאוות שלהם בימי אחאב היו לעבודה זרה!. כלומר, הם השתוקקו לחוויות רוחניות נעלות ורק שלא ניתבו אותן בצורה הנכונה. ולכן באותם ימים אנשים חוו אקסטזה רוחנית גבוהה והספיק להם לצעוק "טאטע, אני אוהב אותך" כדי להיות בעניין. ואילו אחרי חורבן הבית פסקה הנבואה ונעלמה רוח הקדושה ואנו חיים חיי אגו ותאוה, ולכן נדרש לטפס בסולם כדי להגיע מהארץ עד השמים.

ליקוטי תורה במדבר לב,ד: ומדאורייתא אין צריך כי אם קריאת שמע ומעט תפלה כמו במקדש ראשון שלא היו מתפללים יותר מזה, לפי שהיה שכלם בהיר בשחקים כל היום לראות ולהבין פלאות אין סוף ברוך הוא, אבל אנשי כנסת הגדולה בתחילת בית שני ראו שנתמעטו השכלים והתקרבו הלבבות אל החומר לראות הגשם לבד. על כן תקנו להם התפלה וברכותיה שכולה ספורי שבחי אלוקים פעמים הרבה.

יסודו של הרעיון הוא בספר הזוהר האומר כי התפילה היא ה"סולם" שראה יעקב בחלומו בתחילת פרשת השבוע שלנו. משום שהתפילה היא תהליך טיפוס ארוך בו האדם מתרחק בהדרגה מהמיטה עד שעומד לפני ה' בתפילת שמונה עשרה. תורת החסידות מרחיבה (ואין כאן מקום להאריך) כי התפילה בנויה מסולם של ארבע דרגות המרים את האדם מהעצמי אל האלוקי: בברכות השחר מודה לה' על מה שקיבל בעצמו, לחם לאכול ובגד ללבוש. בפסוקי דזמרה הוא מרחיב את המבט על כל הטבע שה' יצר. בברכת יוצר הוא מטפס אל היצורים העליונים ומשבח על בריאת השמש והירח, האופנים והשרפים. וכעת הוא מוכן לעמוד לפני השכינה ממש בתפילת שמונה עשרה.

כעת אפשר גם להבין מדוע מתפללים דווקא שלוש פעמים ביום: ספר הכוזרי (ג,ה) מדמה זאת **לשלוש ארוחות ביום**. בדיוק כשם שהגוף נחלש כל כמה שעות וזקוק להזרמת פחמימות, כך הנשמה נחלשת כל כמה שעות מההתעסקות עם הבלי החומר וזקוקה לחיבור למטען רוחני⁸. בלשונו: "הסדר הזה מהנפש - **כסדר המזון מהגוף**: מתפלל לנפשו וניזון לגופו, ומתמדת עליו ברכת התפלה עד עת תפלה אחרת – כמו התמדת כוח היום עד שיסעד בלילה".

וכעת אפשר להבין את השאלה האחרונה: מדוע התפילה היא תנאי לקבלת שפע. משום שהתפילה **הופכת את האדם לראוי**. התפילה היא תהליך התקרבות שמשנה את האדם. הוא אינו אותו אחד לפני התפילה ולאחריה, ולכן התפילה עצמה היא זאת שהופכת אותו למוכן לקבלת השפע. בלשון ספר העיקרים שם: "ההשפעות העליונות ישפיעו על האדם בהיותו **במדרגה ידועה ובהכנה ידועה לקבלן**, ואם לא יכין האדם עצמו לקבל השפע, הנה האדם מונע טוב מעצמו... ועל זה הדרך תועיל התפילה לקבל שפע הטוב או לבטל הרע שנגזר עליו, בגלל **שהשתנה ממדרגת הרוע שהיה בה**".

ה. פתחנו את השיעור בשאלה איך מצליחים בכל זאת להתרכז בתפילה? אחרי השיעור הזה הופכת השאלה להיות יותר קשה: איך הופכים את התפילה לחוויה מרוממת ומעוררת לכל היום? מובן שתהליך התעלות כזה לא יכול להתרחש מעצמו. אנו ממש לא קמים בבוקר מוכנים למהפך כזה.

תפילה צריכה הכנה. המשנה אומרת על החסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת קודם התפילה כדי להתרחק מהגשמיות ולהתקרב לרוחניות. הרמ"א פוסק להלכה שקודם התפילה אדם חייב

⁸ החסיד רבי יוסף מגיד, דודו של הצמח צדק היה נוסע לגייס כספים עבור כולל חב"ד. מעת לעת היה יושב בעגלה וצועק: "איי, אני מתהפך". פעם שאל העגלון מהו רוצה? הרי הוא נוסע בזירות? החסיד השיב כי האנחות אינן בגלל העגלון, אלא עליו עצמו. בשעת התפלה עשה הסכם בנפשו להיות טוב וישר, אך לאחר התפלה הוא חש כי הוא מתהפך וחוזר לרגילות שלו ולכן צועק: "איי, אני מתהפך..."

להתבונן "בגדלות האל ובשפלות האדם". וכך מנהג חסידים לטבול במקווה, ללמוד חסידות ולתת צדקה קודם התפילה.

והנה עצה אחת שיכולה לשדרג את התפילה שלנו באופן ממשי. הגמרא אומרת "העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים", ואחד ההסברים במילה "קבע" הוא שאינו **מחדש בה דבר**, וברש"י: "שהיא אותה תפילה של אתמול". בהתאם לכך מפרשים חסידים כי יהודי צריך **לחדש בכל יום קטע אחד בתפילתו**. גם אם איננו מסוגלים להחזיק את הראש מרוכז לאורך כל התפילה, אבל כן להתמקד כל יום בקטע אחד בתפילה ולהבין את פירוש המילים שלו, ובמשך הזמן להקיף את כל מזמורי התפילה.

אגרות קודש יח/קכו: במענה למכתבו בו כותב אודות התפילה שלו ומצב רוחו הקשור בזה ואיך שזה פועל צמצום הפרנסה שלו וכו'. שמענו סיפור מכ"ק מורי וחמי דמנהג חסידים הראשונים שהיו מחלקים התפילה לכמה חלקים. זאת אומרת שההתבוננות בעניינים ובכוונת פירוש המלות היו מחלקים לכמה ימים, באופן שבמשך כשבוע או שבועיים היו גומרים פירוש המלות פעם אחת ואחר כך חוזר חלילה.

יעזור הקב"ה כי מכל התפילות בעניינים הפרטיים והכלליים, תתקבל במיוחד התפילה "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו" ובעמדנו בפתח חודש הגאולה החסידי נזכה ל"קאתי מר" בקרוב ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**